

УДК: 796.032:930.8+17.022.1-057.874

**ВПЛИВ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ ОЛІМПІЙСЬКИХ ІГОР
НА ЦІННІСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ШКОЛЯРІВ****Ірина КРОЛЬ***Національний університет фізичного виховання і спорту України,
м. Київ, Україна, e-mail: i.krol2508@gmail.com*

Анотація. У роботі проаналізовано ефективність використання творів мистецтв, пов'язаних з олімпійським рухом, у процесі викладання предметів гуманітарного циклу в закладах загальної середньої освіти України. У дослідженні взяли участь 172 школярі, яких було розподілено на дві групи. Дослідження підтвердили позитивний вплив використання творів мистецтв, у яких висвітлено олімпійську тематику, у процесі викладання предметів гуманітарного циклу, що дало змогу встановити, що школярі експериментальної групи мали статистично вищі рівні сформованості таких цінностей, як «непримиренність до своїх вад», «тверда воля», «терпимість», «широта поглядів», «ефективність у справах», «працелюбність» тощо, порівняно зі школярами контрольної групи.

Результати дослідження доводять позитивну роль олімпійської освіти в реалізації завдань нової української школи, а саме у формуванні ціннісно-сислової та загальнокультурної компетентностей.

Ключові слова: олімпійська освіта, культурна спадщина, олімпійський рух, гуманістичні цінності, школярі.

**ВЛИЯНИЕ КУЛЬТУРНОГО
НАСЛЕДИЯ ОЛИМПИЙСКИХ ИГР
НА ЦЕННОСТНЫЙ ПОТЕНЦИАЛ
ШКОЛЬНИКОВ****Ірина КРОЛЬ***Национальный университет физического
воспитания и спорта Украины,
г. Киев, Украина, e-mail: i.krol2508@gmail.com*

Аннотация. В работе проанализирована эффективность использования произведений искусств, связанных с олимпийским движением, в процессе преподавания предметов гуманитарного цикла учреждений общего среднего образования Украины. В исследовании приняли участие 172 школьника, которые были разделены на две группы. Исследования подтвердили положительное влияние использования произведений искусств, в которых освещена олимпийская тематика, в процессе преподавания предметов гуманитарного цикла, что позволило установить, что школьники экспериментальной группы имели статистически более высокий уровень сформированности таких ценностей, как «непримиримость к своим недостаткам», «твердая воля», «терпимость», «широта взглядов», «эффективность в делах», «трудолюбие» и др. по сравнению со школьниками контрольной группы.

Результаты исследования доказывают положительную роль олимпийского образования в реализации задач новой украинской школы, а именно в формировании ценностно-смысловой и общекультурной компетентностей.

Ключевые слова: олимпийское образование, культурное наследие, олимпийское движение, гуманистические ценности, школьники.

**INFLUENCE OF THE CULTURAL
HERITAGE OF THE OLYMPIC
GAMES ON THE VALUE POTENTIAL
OF SCHOOLCHILDREN****Iryna KROL***National University of Ukraine on Physical
Education and Sport, Kyiv, Ukraine,
e-mail: i.krol2508@gmail.com*

Annotation. The article analyzes the efficiency of use of works of art connected with the Olympic Games, in teaching subjects of the humanitarian cycle of schools in Ukraine. The research involved 172 pupils, who were divided into two groups. The research confirmed the positive influence of use of works of art in where the Olympic theme was covered in teaching subjects of the humanitarian cycle, which made it possible to establish that the schoolchildren of the experimental group had a statistically higher level of the formation of such values as «intransigence to their shortcomings», «strong will», «tolerance», «breadth of views», «efficiency in business», «diligence», etc. in comparison with schoolchildren of the control group.

The results of the research prove the positive role of the Olympic education in the implementation of the tasks of the new Ukrainian school, especially in the formation of value-semantic and general cultural competence.

Keywords: Olympic education, cultural heritage, Olympic Movement, humanistic values, schoolchildren.

Постановка проблеми. Українська школа в умовах сьогодення – це навчальний заклад у ХХІ ст., де отримують не тільки знання, а й уміння. Окрім того, це місце, де формується система цінностей, які визначають ставлення до різних ситуацій, подій та інформації [8].

Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 р. (розпорядження Кабінету Міністрів України № 988-р від 14 грудня 2016 р.) бачить у молодому поколінні цілісну всебічно розвинену особистість, здатну до критичного мислення, яка діє згідно з морально-етичними принципами.

Інтерес до олімпійського руху та постійно збільшувана його значущість у сучасному світі зрозумілі, оскільки це явище є досягненням світового співтовариства, що ґрунтується на багатющій історії і культурі Стародавньої Греції та Стародавнього Риму, яскравих явищах епохи Відродження і Нового часу та збагачене багатогранними і динамічними подіями сучасної історії. Таке уявлення олімпійського руху стало результатом ставлення до нього видатних представників різних сфер діяльності: володарів стародавнього світу, багатьох поколінь громадських і державних діячів, мислителів, представників мистецтва, всесвітньо відомих художників, скульпторів, композиторів і режисерів, письменників і поетів. Звичайно, цей інтерес і пов'язана з ним популярність Олімпійських ігор, ідеалів і цінностей філософії олімпізму змогли проявитися лише у ставленні до явища фундаментального характеру з глибокими гуманістичними й загальнокультурними компонентами.

Серед досліджень, пов'язаних з історією олімпійського руху, цінностями філософії олімпізму, поряд із соціально-філософським, культурологічним та педагогічним напрямками, виокремлено історико-культурний. Його дослідженням присвятили свої роботи М. А. Богданова (2001), Н. М. Боголюбова (2012), Е. А. Бородіна (2000), М. М. Булатова (2012), Е. В. Дивинська (2003), А. Ю. Кашкар'єв (2008), Б. Лоу (1984), Л. І. Лубишева (2007), Г. Ф. Петлеваний (1997), В. Н. Сергеев (2000), В. І. Столяров (1997) та ін. Проте вивченню питань використання культурної спадщини олімпійського руху в освітній діяльності закладів загальної середньої освіти приділено недостатньо уваги.

Зв'язок дослідження із важливими науковими та практичними завданнями. Дослідження виконано відповідно до тематичного плану наукових досліджень та розробок, які виконуються за рахунок коштів державного бюджету МОН України на 2016–2020 рр. з теми «Реалізація національної ідеї становлення громадянина-патріота України через ціннісний потенціал олімпізму» (номер державної реєстрації 0115U 002373).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Найважливішу роль у структурі виховання відіграє мета педагогічної діяльності – формування того ідеалу особистості, на реалізацію якого вона орієнтована. Цільова настанова виховної діяльності істотно впливає на її зміст, форми, засоби й методи. Саме тому ще наприкінці ХІХ ст. П'єр де Кубертен приділяв величезну увагу характеристиці того ідеалу особистості, який повинен бути метою виховної діяльності в олімпійському русі. Він ґрунтувався на гуманістичному ідеалі гармонійно розвиненої особистості. Цей ідеал сходить до ідеї Платона й Аристотеля про важливе значення для розвитку людини тріади, що містить музику, філософію і гімнастику, які розглядали як фундаментальні елементи, котрі охоплюють усі аспекти людського буття: чуттєвий, пізнавальний і психологічний [3, 12].

Кубертен-педагог вбачав у спорті унікальний засіб виховання й освіти. Він вважав, що спорт – це діяльність не заради задоволення або від байдкування і навіть не фізична компенсація розумової роботи, а навпаки – джерело внутрішньої досконалості кожної людини [13]. Він поклав початок науковому обґрунтуванню спеціального предмета, який назвав «спортивна педагогіка», тим самим передбачивши олімпійську освіту і виховання молодого покоління, які з'явилися пізніше [11].

Результатом діяльності Кубертена є створення концепції «спортивної педагогіки», а потім «олімпізму» й «олімпійської педагогіки» [7], що стало основою олімпійської освіти.

Олімпійська освіта – багаторівневий спеціально організований педагогічний процес формування гармонійно розвиненої особистості через набуття знань, умінь і навичок, роз-

виток здібностей, інтересів, потреб та ціннісних орієнтацій, що базуються на гуманістичних ідеалах і цінностях олімпізму, і є складовою частиною загальної освіти [1, 4, 5, 7].

Проблема формування гуманістичних цінностей особистості хвилювала найкращі уми всіх цивілізацій. Вона відображена у працях античних філософів (Сократа, Платона, Аристотеля), мислителів епохи Відродження (М. Монтеня, Т. Мора, Т. Кампанелли, Ф. Рабле та ін.), Наприкінці XIX – на початку XX ст. була предметом дослідження відомих філософів і письменників (М. Бердяєва, С. Булгакова, С. Франка та ін.).

Вітчизняні і зарубіжні фахівці (М. М. Булатова, Л. І. Лубишева, D. Binder, N. Müller та ін.) у своїх роботах констатують результати позитивного впливу гуманістичних ідеалів і цінностей олімпізму на різні аспекти виховання та освіти особистості.

З погляду ціннісного підходу, моральне правило або оцінювання ґрунтується на ціннісних передумовах, а оскільки ці передумови не є загальними, то кожне моральне правило або оцінювання перебувають лише в рамках суспільства, що сповідує відповідні цінності.

Ціннісні орієнтації багато в чому формують життєву позицію і світогляд підлітка. При цьому питання про значущі для школяра життєві цінності вимагає урахування тих вікових змін, які, як ми вважаємо, відбуваються в ціннісно-нормативній сфері учнів під час переходу від молодшого підліткового віку до старшого. Тут особливого значення набуває пубертатний період, коли важливу роль починають відігравати процеси, пов'язані зі статево-рольовим самовизначенням [2, 10].

Сучасні психологи, філософи і соціологи (Н. С. Розов, Б. Шледер та ін.) також звертаються до проблеми формування та розвитку ціннісних орієнтацій особистості, розглядаючи їх як компонент її структури, що характеризує спрямованість і зміст активності підлітка, який визначає загальний підхід до світу, до себе, що надає сенс і напрямок особистісним позиціям, поведінці, вчинкам.

У підлітків культурна ідентифікація часто має транзитний, перехідний характер, коли ідентичність не ґрунтується на найближчому середовищі, а шукає в мінливій свідомості нові форми [9].

Мета дослідження – визначити ефективність впливу використання культурної спадщини Олімпійських ігор на формування цінностей школярів закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО) України.

Методи та організація дослідження. У процесі дослідження використано такі методи: теоретичні – порівняльно-історичний та структурно-системний аналіз; емпіричні – анкетування, тестування, педагогічне спостереження, педагогічний експеримент, методика М. Рокича; статистичні – методи математичної статистики.

Дослідження проведено трьома етапами (2015–2018 рр.) на базі закладів загальної середньої освіти серед школярів 8-х класів. У дослідженні взяли участь 172 учні, яких було розподілено на дві групи: контрольну (КГ) – 85 осіб та експериментальну (КГ) – 87 осіб.

Виклад основного матеріалу з аналізом отриманих наукових результатів. Одним із визначальних напрямів поширення олімпійських ідеалів і цінностей в умовах діяльності загальноосвітньої школи стає використання культурної спадщини Олімпійських ігор у процесі викладання навчальних предметів у рамках контекстної моделі олімпійської освіти, яка передбачає передавання учням знань, що містять олімпійську тематику, у процесі викладання різних навчальних предметів, тобто через їх інтеграцію у зміст навчальних предметів без порушення їхньої природної структури [6].

Не викликає сумніву те, що гармонійний розвиток особистості передбачає вплив на дитину різних видів мистецтва, завдяки чому можливе формування її моральних цінностей. Особливого значення набуває залучення учнів до багатющих традицій світової і вітчизняної культури, гідне місце в яких посідає культурна спадщина міжнародного олімпійського руху. У навчально-виховному процесі наочність, зокрема постійне використання в системі навчальних дисциплін творчого потенціалу творів образотворчого та інших видів мистецтва, традиційно оцінюють як один із дієвих засобів, покликаних позитивно вплинути на

розвиток учнів, на формування їхніх морально-естетичних поглядів. Використання творів мистецтва позитивно впливає на реалізацію навчальних, розвивальних і виховних завдань.

Зокрема, К. Стронг (США) звертає увагу дослідників на важливість введення до системи освіти школярів таких заходів:

- дослідження діяльності художників, поетів, скульпторів, ораторів, танцюристів під час ритуальних церемоній, архітекторів і музикантів, які мають стосунок до сфери спорту й Олімпійських ігор; вивчення споруд у місцях проведення змагань;
- постановка драматичних п'єс і театралізованих сцен з історії Олімпійських ігор античності та подій з життя стародавніх греків і римлян, зокрема стародавні міфи;
- дослідження паралелей між ідеалами давнини й багатьма аспектами сучасного олімпізму, проблеми моральності [14].

У процесі нашого дослідження, після аналізу навчальних програм для закладів загальної середньої освіти України, було розроблено методичні рекомендації інтеграції надбань культурної спадщини олімпійського руху у процес викладання предметів гуманітарного та естетично-художнього циклу учням 8-х класів через використання творів різних видів мистецтва, що стосуються олімпійської історії.

Під час упровадження розроблених методичних рекомендацій з використання культурної спадщини Олімпійських ігор у процесі викладання навчальних предметів ми передбачали, що це сприятиме розширенню уявлення школярів про духовно-моральне життя народу в різні епохи, про культурно-історичні надбання різних цивілізацій та найважливіші духовно-моральні цінності, а головне – сприятиме позитивним змінам у цінностях школярів.

Ступінь розвитку ціннісної сфери школярів в освітньому процесі, напрям трансформації цінностей під впливом олімпійського навчання ми визначали за методикою Мілтона Рокича.

У процесі дослідження було встановлено, що у школярів спостерігався недостатній рівень сформованості цінностей незалежно від групи.

Після експерименту в ЕГ відбулися значні зміни на відміну від учасників КГ, у яких зміни в рівнях сформованості термінальних та інструментальних цінностей практично не спостерігалися. Також у системі термінальних цінностей школярів КГ переважали здоров'я (3,03; 2,98 у.о.), активне діяльне життя (5,88; 4,09 у.о.), наявність хороших і вірних друзів (6,98; 4,58 у.о.), робота над собою, постійне фізичне й духовне вдосконалення (7,19; 4,65 у.о.).

Активне діяльне життя (повнота та емоційна насиченість життя) виявилось на другому місці у 16,47% (n=14) опитуваних, життєва мудрість – на одинадцятому у 2,35% (n=2), здоров'я – на першому у 47,06% (n=40), цікава робота – на восьмому місці у 4,71% (n=4) школярів, на тринадцяту позицію красу природи і мистецтва помістили 15,29% (n=13) учасників експерименту, любов на шостому місці виявилася у 2,35% (n=2) опитаних, матеріально забезпечене життя на дванадцятій позиції спостерігалася у 5,88% (n=5) школярів, наявність хороших і вірних друзів на третьому місці була у 16,47% (n=14), суспільне покликання – на сімнадцятому у 18,82% (n=16), пізнання – на дев'ятому у 5,88% (n=5), продуктивне життя – на десятому місці було у 7,06% (n=6), розвиток – на четвертому у 15,29% (n=13), розваги – на вісімнадцятому у 24,71% (n=21), свобода посіла п'ятнадцяте у 7,06% (n=6), щасливе сімейне життя – чотирнадцяте у 5,88% (n=5), щастя інших – шістнадцяте у 12,94% (n=11), творчість – сьоме у 7,06% (n=3), а впевненість у собі – п'яте місце у 9,41% (n=8) школярів. Як бачимо, узгодженості у школярів КГ стосовно термінальних цінностей упродовж експерименту не виявлено.

В учасників ЕГ після експерименту спостерігалися окремі зміни ціннісних орієнтирів: цінність здоров'я становила 2,48; 2,24 у.о., активне діяльне життя – 4,71; 3,5 у.о., впевненість у собі (внутрішня гармонія, свобода від внутрішніх суперечностей, сумнівів) – 5,55; 3,21 у.о. та наявність хороших і вірних друзів – 5,92; 3,11 у.о.

Активне діяльне життя на друге місце поставили на 14,94% більше школярів, ніж до експерименту. При цьому здоров'я виявилось пріоритетним у 58,62% (n=51) опитаних, що

на 5,75% більше, порівняно з початком експерименту. Частка школярів, які на четверте місце поставили цінність «наявність хороших і вірних друзів», зросла на 9,2%, впевненість у собі на третє місце також поставили на 10,34% більше школярів. На нашу думку, отримані результати свідчать про більшу узгодженість ціннісних орієнтацій учнів після експерименту. Крім того, було виявлено, що за окремими цінностями в ЕГ відбулися помітні зрушення (рис. 1).

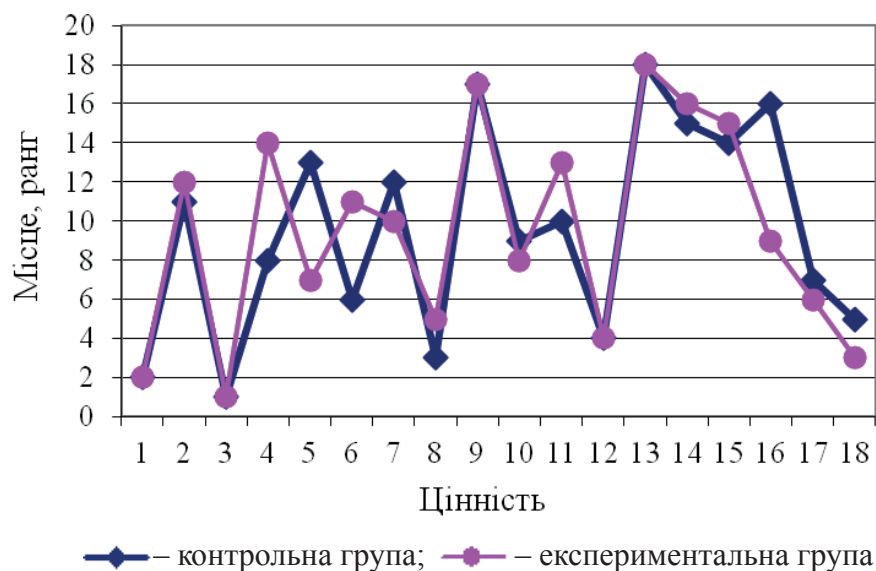

Рис. 1. Ієрархія термінальних цінностей школярів контрольної і експериментальної груп після експерименту (n=172):

1 – активність, 2 – мудрість, 3 – здоров'я, 4 – цікава робота, 5 – краса природи, 6 – любов, 7 – матеріальні блага, 8 – друзі, 9 – визнання, 10 – пізнання, 11 – продуктивне життя, 12 – розвиток, 13 – розваги, 14 – свобода, 15 – сімейне життя, 16 – щастя інших, 17 – творчість, 18 – впевненість у собі

Зменшення коефіцієнта кореляції насамперед відбулося через підвищення ролі цінності «краса природи і мистецтва», «щастя інших» та «творчість».

Розподіл учасників за рівнями сформованості окремих термінальних цінностей після експерименту дав змогу виявити приріст часток школярів за досліджуваними цінностями (табл. 1).

Таблиця 1

Розподіл школярів до експерименту за рівнями сформованості термінальних цінностей, на які можна впливати засобами олімпійської освіти, n=172

Термінальні цінності	Рівні							
	початковий		середній		достатній		високий	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Контрольна група								
Краса природи й мистецтва	18	21,18	40	47,06	15	17,65	12	14,12
Пізнання	16	18,82	27	31,76	24	28,24	18	21,18
Розвиток	8	9,41	13	15,29	31	36,47	33	38,82
Щастя інших	31	36,47	30	35,29	22	25,88	2	2,35
Творчість	11	12,94	32	37,65	32	37,65	10	11,76
Експериментальна група								
Краса природи й мистецтва	2	22,3	21	24,14	53	60,92	11	12,64
Пізнання	8	9,2	23	26,44	37	42,53	19	21,84
Розвиток	0	0	8	9,2	45	51,72	34	39,08
Щастя інших	7	8,05	36	41,38	36	41,38	8	9,2
Творчість	0	0	22	25,29	47	54,02	18	20,69

Після експерименту у системі інструментальних цінностей школярів ЕГ також спостерігалися зрушення, нехарактерні для школярів КГ. Так, у КГ перші позиції у системі ціннісних орієнтацій переважали вихованість (4,13; 3,41 у.о.), акуратність (5,41; 3,98 у.о.), освіченість (6,06; 4,26 у.о.) та чесність (6,64; 3,79 у.о.).

Виявлено, що акуратність на друге місце поставили 24,71 % (n=24) школярів, вихованість на перше місце – 21,18 % (n=18), високі запити на сімнадцятому місці у 17,65 % (n=15), життєрадісність на восьмій позиції простежувалася у 4,71 % (n=4), старанність на одинадцятому – у 5,88 % (n=5), незалежність на десятому – у 16,47 % (n=14) школярів, непримиренність до недоліків у собі та в інших на вісімнадцятому місці встановлено у 23,53 % (n=20), освіченість на третьому – у 9,41 % (n=8), відповідальність на шостому – у 17,65 % (n=15), раціоналізм на п'ятнадцятому – у 14,12 % (n=12), самоконтроль на п'ятому – у 7,06 % (n=6), сміливість у відстоюванні своєї думки, поглядів на дев'ятому – у 9,41 % (n=8), тверда воля на чотирнадцятому – у 2,35 % (n=2), терпимість на дванадцятому – у 7,06 % (n=6), широта поглядів на тринадцятому – у 11,76 % (n=10), чесність на четвертому – у 3,53 % (n=3), ефективність у справах на шістнадцятому – у 21,18 % (n=18), чуйність на сьомому – у 3,53 % (n=3).

Звернемо увагу, що після експерименту у школярів ЕГ у системі інструментальних цінностей перші місця посіли вихованість (3,68; 2,58 у.о.), акуратність (4,95; 3,45 у.о.), освіченість (5,75; 3,73 у.о.) та чесність (6,56; 3,14 у.о.).

Було з'ясовано, що після експерименту акуратність на друге місце, як і вихованість на перше, поставили на 2,3% більше школярів ЕГ, ніж до експерименту, а освіченість на третє місце і чесність на четверте помістила така сама частка школярів, як і до експерименту.

Було визначено, що після експерименту у школярів обох груп інструментальні ціннісні орієнтації мали помітні відмінності (рис. 2).

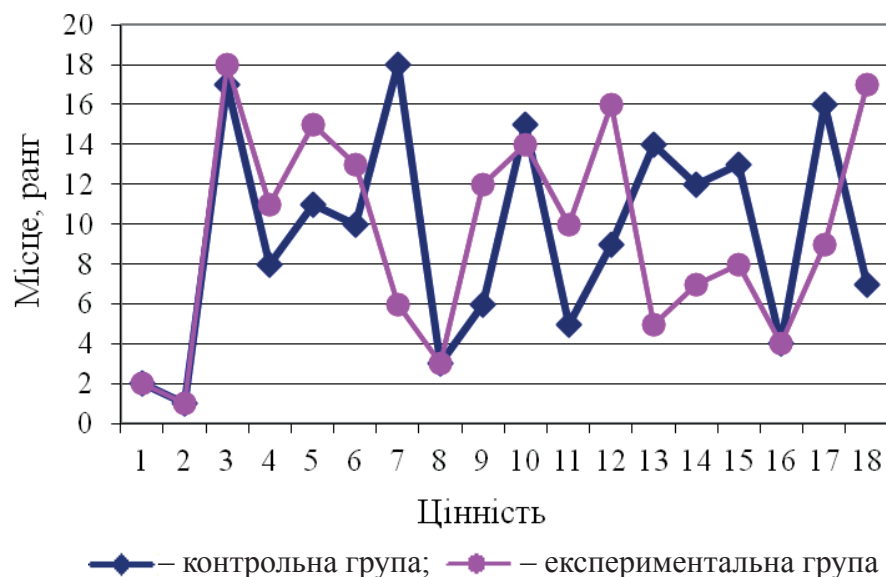

Рис. 2. Ієрархія інструментальних цінностей школярів контрольної і експериментальної груп після експерименту (n=172):

1 – акуратність, 2 – вихованість, 3 – високі запити, 4 – життєрадісність, 5 – старанність, 6 – незалежність, 7 – непримиренність до недоліків у собі та в інших, 8 – освіченість, 9 – відповідальність, 10 – раціоналізм, 11 – самоконтроль, 12 – сміливість у відстоюванні своєї думки, поглядів, 13 – тверда воля, 14 – терпимість, 15 – широта поглядів, 16 – чесність, 17 – ефективність у справах, 18 – чуйність

Шляхом порівняльного аналізу інструментальних цінностей школярів обох груп після експерименту встановлено відсутність статистично значущої кореляції ($\rho = 0,412$; $p > 0,05$), що вказує на значний вплив запропонованої технології на формування їхніх окремих інструментальних цінностей школярів.

Розподіл учнів за рівнями сформованості окремих інструментальних цінностей після експерименту засвідчив більш помітні зрушення в учасників ЕГ порівняно з КГ (табл. 2).

Таблиця 2

Розподіл школярів за рівнями сформованості інструментальних цінностей, на які можна впливати засобами олімпійської освіти, після експерименту, n=172

Інструментальні цінності	Рівні							
	початковий		середній		достатній		високий	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Контрольна група								
Непримиренність	45	52,94	31	36,47	6	7,06	3	3,53
Тверда воля	21	24,71	30	35,29	27	31,76	7	8,24
Терпимість	15	17,65	34	40	29	34,12	7	8,24
Широта поглядів	13	15,29	43	50,59	25	29,41	4	4,71
Ефективність у справах	40	47,06	20	23,53	19	22,35	6	7,06
Експериментальна група								
Непримиренність	9	10,34	23	26,44	28	32,18	27	31,03
Тверда воля	2	2,3	22	25,29	45	51,72	18	20,69
Терпимість	10	11,49	24	27,59	38	43,68	15	17,24
Широта поглядів	6	6,9	31	35,63	42	48,28	8	9,2
Ефективність у справах	14	16,09	19	21,84	40	45,98	14	16,09

Порівняльний аналіз отриманих даних експерименту, проведеного за критерієм Хі-квадрат (χ^2), дав змогу встановити, що на противагу учасникам КГ, у яких частки за рівнями сформованості цінностей «непримиренність», «тверда воля», «терпимість», «широта поглядів» та «ефективність у справах» після експерименту статистично значуще не відрізнялися ($p > 0,05$), в ЕГ за усіма вказаними цінностями розподіли мали статистично значущі ($p < 0,05$) відмінності, що свідчить про збільшення часток школярів із високим та достатнім рівнями сформованості досліджуваних цінностей після експерименту.

Висновки:

1. Дослідження підтвердили позитивний вплив використання творів мистецтва, у яких висвітлено олімпійський рух, у процесі викладання предметів гуманітарного циклу та дали змогу встановити, що школярі експериментальної групи мали статистично ($p < 0,05$) вищі рівні сформованості таких цінностей, як «непримиренність до недоліків у собі», «тверда воля», «терпимість», «широта поглядів», «ефективність у справах», «працелюбність» тощо порівняно зі школярами контрольної групи.

2. Проведене дослідження дає підстави стверджувати, що використання культурної спадщини Олімпійських ігор в освітньому просторі України сприяє реалізації завдань нової української школи, зокрема формуванню у школярів компетентності особистісного самовдосконалення, ціннісно-сміслової, загальнокультурної, навчально-пізнавальної, інформаційної компетентностей.

Список використаних джерел

1. 25 років разом. Олімпійська освіта / за заг. ред. С. Н. Бубки, М. М. Булатової. – Київ, 2017. – 128 с.
2. Артюхова Ю. В. Ценности и воспитание / Ю. В. Артюхова // Педагогика. – 1999. – № 4. – С. 117–121.
3. Богданова М. А. Культурное содержание олимпизма: от античности к современности / М. А. Богданова // Вестник Томск. гос. ун-та. – 2010. – № 336. – С. 55–59.

4. Булатова М. Система олімпійського образования в Украине (1991–2006) : методология и практические результаты / М. Булатова // Современный олимпийский спорт и спорт для всех : тез. докл. X Междунар. науч. конгр. – Гданьск, 2006. – С. 38–40.
5. Георгиадис К. Теоретические основы олимпийского образования / Костас Георгиадис // Наука в олимпийском спорте. – 2007. – № 2. – С. 3–16.
6. Єрмолова В. М. Організація олімпійської освіти у зарубіжних країнах / В. М. Єрмолова // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2009. – № 2. – С. 47–50.
7. Єрмолова В. М. Олімпійська освіта: теорія і практика : навч. посіб. / В. М. Єрмолова. – Київ, 2011. – 335 с.
8. Нова українська школа – це школа для життя у ХХІ столітті / Інтерв'ю з міністром освіти і науки України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://hromadske.ua/posts/nova-ukrainska-shkola-tse-shkola-dlia-zhyttia-u-xxi-stolitti-interviu-z-ministrom-osvity-i-nauky-ukrainy>
9. Социология молодежи: учеб. пособие / [под ред. Ю. Г. Волкова]. – Ростов-на-Дону : Феникс, 2001. – 576.
10. Сошина Ю. М. Цінності та ціннісні орієнтації в системі ціннісно-сміслової сфери підлітка / Ю. М. Сошина // Проблеми сучасної психології. – 2013. – Вип. 22. – С. 530–539.
11. Столбов В. В. Эволюция олимпийских идей от Пьера де Кубертена до Хуана Антонио Самаранча / В. В. Столбов // Олимпийское движение и социальные процессы : материалы V Всерос. науч.-практ. конф., посвящ. 100-летию Междунар. олимпийского комитета. – Москва, 1996. – С. 22–28.
12. Столяров В. И. Инновационные направления, формы и методы физкультурно-спортивной работы с населением (отечественный и зарубежный опыт) : монография / В. И. Столяров. – Москва : РУСАЙНС, 2017. – 294 с.
13. Coubertin P. Pedagogie sportive. Nouvelle Edition / P. Coubertin. – Lausanne : Bureau international de Pedagogie sportive, 1919. – 128 p.
14. Strong Clinton. Marketing Olympism in the schools / Strong Clinton // Report of the International Sessions for Educationists 1973–1977–1979, Ancient Olympia. – НОС, Athens, 1980. – P. 378–381

Стаття надійшла до редколегії 21.03.2018

Прийнята до друку 3.04.2018

Підписана до друку 30.04.2018